

NALÍ

LA REVISTA DE LA COMARCA DE PONENT

Any I nº11

Març 1987

Manifestación en S'Arracó pro zonas deportivas

Gran parte de la población de S'Arracó recorrió el domingo 8 de marzo por la tarde las principales calles para exteriorizar su protesta por la falta de una zona deportiva.

Posteriormente procedieron a cortar la circulación rodada de Sant Elm-Palma causando un caos total. Ante tal postura y a información de la fuerza pública, el Alcalde de Andratx acompañado de varios ediles hizo acto de presencia, para negociar una solución, por parte de los manifestantes se nombró una comisión, a la vez que se revocaba la actitud adoptada.

El ayuntamiento de Andratx presupuesta la creación de zonas deportivas en Sa Coma, Port d'Andratx y S'Arracó

El día 13 de marzo el pleno del Ayuntamiento de Andratx aprobó, a raíz de los acontecimientos ocurridos en S'Arracó, una partida presupuestaria para hacer frente a la compra de terrenos para la creación de zonas deportivas en los diferentes núcleos de la comarca.

REUNIÓN DE VECINOS EN S'ARRACÓ

En el local social de Centro Cultural de S'Arracó, con asistencia masiva por parte de la población, la comisión negociadora de la zona deportiva, informó a los asistentes de las gestiones realizadas, por otra parte el concejal Marcos Flexas anunció la aprobación de una partida para dicha cuestión en el presupuesto del Ayuntamiento así como de las gestiones realizadas ya para la ubicación de la misma.

Después de un repaso general a la situación de nuestro pueblo, la comisión negociadora propuso dos proyectos a realizar:

1º. Constitución de una Asociación de Vecinos, con la consiguiente integración en la misma de las diferentes asociaciones deportivas y culturales existentes.

2º. Presentación a las próximas elecciones municipales de un grupo independiente exclusivo de nuestro pueblo.

Las playas han sido limpiadas

Como cada año y en vista de una fructífera temporada veraniega, durante estos días se está procediendo a la limpieza de las playas que ya presentan un aspecto espléndido.

EL PRESIDENT ALBERTÍ AMB LA PREMSA FORANA

El President Albertí es reunió amb els representants dels medis de Premsa Forana per apropar-se encara més als problemes que afecten als nostres pobles. La reunió fou molt positiva ja que hi hagué un vertader i aclaridor diàleg. Una de les conclusions fou que el poble té poca consciència de l'autonomia com també del desconeixement que hi ha de les nostres institucions i de llurs funcions.

La bogeria de les campanes

Qué les passa a ses campanes de la nostra parròquia? Lo que creim és que des de que les arreglaren de manera que tocant un botonet des de baix poguessin ballar, ho volen fer a tota hora i quan elles troben.

Pareix que hi ha hagut qualcú que es dematí ja ha posat s'olla en es foc pensant que tocaven ses avemaries de mig dia i quan s'han trobat ses peganyes en es ulls s'han donat compte de que eren només les nou. Pareix que ses nostres campanes van un poc adelantades.

Una nova Comara

Des de fa uns dies el municipi d'Andratx té una nova comara, ja que s'anterior s'en va anar per una sèria de raons que no venen al cas.

Es nom de la nova comara és: Joana Crespí, i de moment té sa seva residència en es carrer Alfareria 15 i el seu telèfon és el 201034.

O sigui:

Dª Joana Crespí
C/ Alfareria, 15
Andratx
Tl. 201034

N'ALÍ

LA REVISTA DE LA LIGAMENCA DE JOVENES

Ap. Correus 79
Andratx
Editen:
Coordinadora Parro-
quial de Joves
d'Andratx
Centre Cultural
de S'Arracó

Director: Santiago
Cortès i Forteza

Redactor en Cap:
Gaspar Pujol
i Flexas

REDACCIÓ

Biel Ensenyat
i Pujol, Margalida
Ferrà i Ensenyat,
Gabriel Jofre
i Mir, Maria
José Clar i Roca
Pedro Flexas
i Flexas, Margali-
da Sastre i Parpal,
Bartomeu Bosch
i Palmer, Catalina
Alemany i Riera,
Bernat Bestard
i Nadal, Joana
Alemany i Mir.

EQUIP TÈCNIC

Isabel Ensenyat
i Ensenyat, Maria
F. Pujol i Mulet,
Isabel Alemany
i Moyà.

GERENT

Vicenç Flexas
i Alemany.

Impressió: Tallers
propis.

D.L.P.M. 295/1986

EDITORIAL

Què li passa a la joventut del nostre temps? Com és que és tant diferent a la de fa només quinze o vint anys? ens demanam tots sense trobar-li ni voler-li cercar cap explicació.

Un dels arguments que es comencen a sentir, més a modo d'excusa que de raó, és que no veu futur o sortida una vegada hagi acabat els seus estudis i per això els prenen de la manera que els prenen, és a dir, els abandonen, molt abans, inclús, d'acabar el B.U.P. i alguns l'E.G.B. i és clar ni lo bàssic saben.

Pensau que això ja passava anys enrera? teniu raó però els motius eren ben diferents. O no podien pagar l'escola o hi havia necessitats econòmiques i els fills s'havien de posar a fer feina. Els que avui en dia abandonen els estudis no és per aquests motius, podeu estar segurs i si no mirau com viuen: televisió, cotxe, vídeo, diversions, ... això els que es diven pobres.

Quasi sempre s'ha donat la culpa a l'escola i és veritat que l'ensenyança té part de culpa, però els vertaders culpables són els pares i això és lo greu i trist, que ho permeten tot als seus fills i quan els han volgut corregir ha estat massa tard, "les han fuit de les mans". És aquesta poca formació de la personalitat que han rebut els fills, aquest consentiment i permissivitat que han tingut, lo que les ha duit a fugir de tot esforç: perquè podeu creure que feina, ben o mal pagada, sempre n'hi ha.

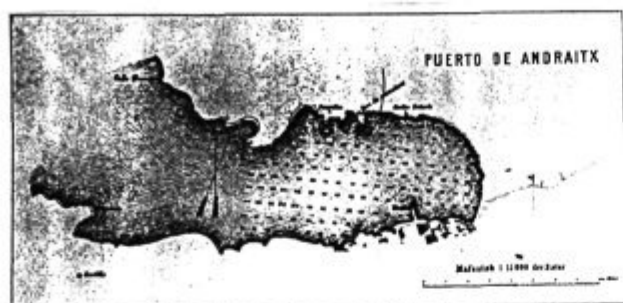
Aquesta poca personalitat característica de tants de joves que veim per mig és lo que les duu a caure en aquest problema tan greu i incurable que és avui la drogadicció i que de dia en dia s'estén més, arrastrant a una partida de conseqüències desastroses.

Tot això té una solució simple però difícil i és cuidar-se i preocupar-se pels fills o els joves.

N'ALÍ

FORTI DES PORT D'ANDRATX

BATERIA DE ANDRATX.

SITUACION LEGAL—ESTADO ACTUAL:

No figura en el I.P.C.E.

Ha desaparecido.

DESCRIPCION:

Era una batería poligonal con tres frentes con una tronera hacia la bocana del puerto, el resto del parapeto a barbata. El pavimento ejecutado a base de un enlosado de piedras. Tenía un pequeño cuerpo de guardia para 4 hombres y un repuesto de pólvora (polvorín) empotrado en el parapeto.

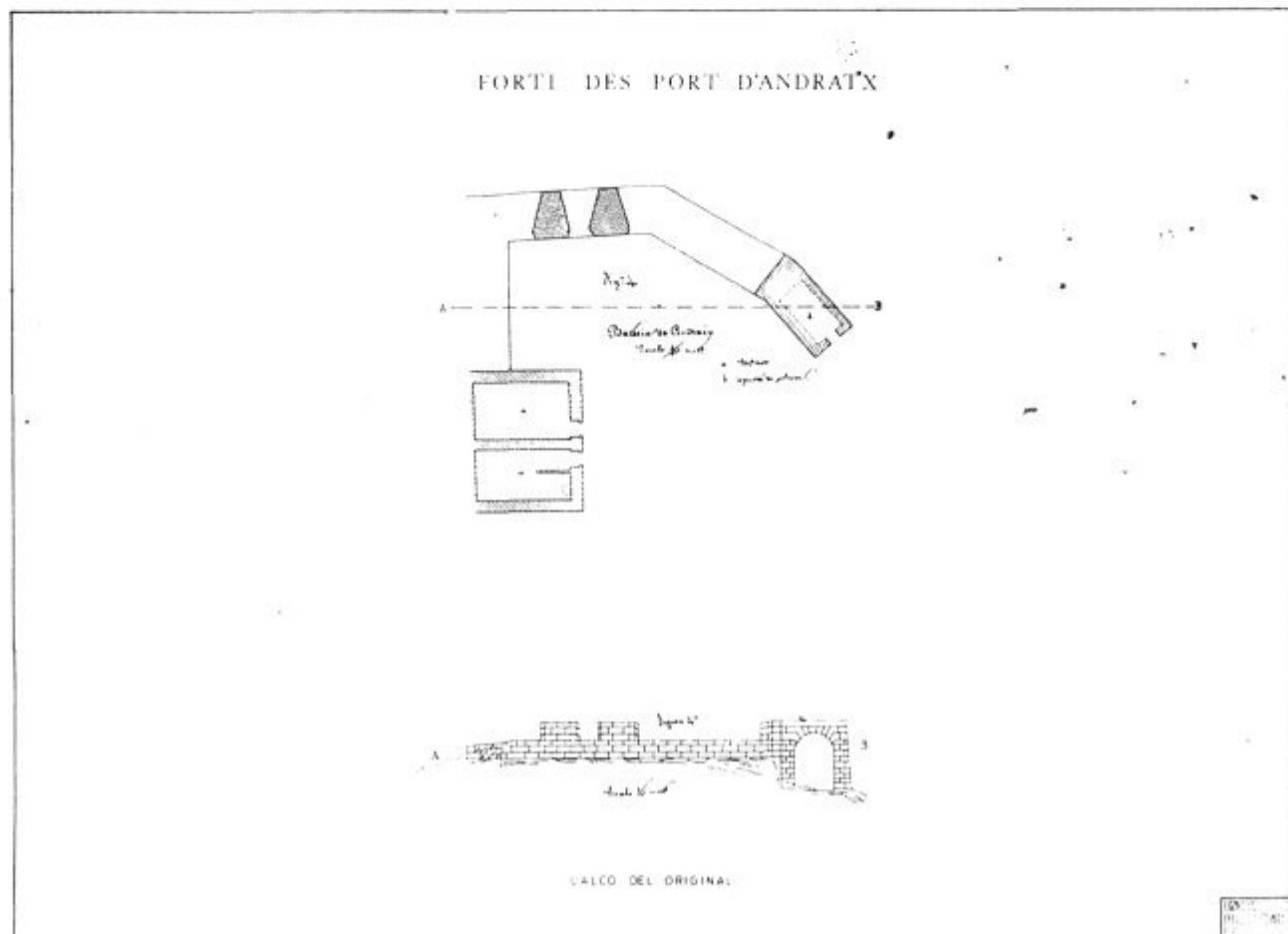
FICHA HISTORICA:

En la relación de 1769 se sitúa asimismo este "forti" en la embocadura del puerto cerca de la cala del Murter y en el predio de Gabriel Alemany, se advierte que tenía 2 artilleros y 4 hombres de guarnición con un cabo de dragones desmontados, se indica además que era para 4 puerto, la cola del Murter y el castillo o torre de la Mola de Andratx.

En la "Historia de la baronía de los obispos de Barcelona" de D. Juan Bautista Enseñat, se señala la existencia de esta batería llamada "El Forti". Por cierto, uno de los cañones que había en ella fue cortado en pedazos con una sierra, después de haber intentado en vano reventarlo con cargas de pólvora, así como de otras materias. Con el producto pudo cubrir el comprador D. Juan Canet, confitero de Palma, no sólo el precio que había entregado por la subasta de la misma fortaleza, sino que le sobró dinero para adquirir el castillo antiguo del mismo puerto.

Figura en las relaciones de 1794 y 1850.

Citado en el mapa de Despuig de 1784.

URBANISME IRRACIONAL A
SANT ELM

La darrera sentència del Tribunal Suprem contra la urbanització de la Dragonera pareix cloure deu anys de lluita popular per a la defensa d'un dels més significatius paratges verjos que ens que ens queden a les illes. Malgrat tot, els urbanitzadors i especuladors de sempre continuen impertorbables la seva tasca destructora. I ara sembla que li ha tocat el torn a la petita contrada situada precisament davant l'illot que amb tant d'afany hem defensat: el llogaret de Sant Elm. Aquest últims anys els qui freqüentam la zona hem assistit, impotents i atònits, a un procés de greu degradació paisatgística, ecològica i ambiental sense que ningú (persones o institucions) fins ara se n'hagin fet ressò. Moles de pisos fetes en plena muntanya, blocs d'apartaments construïts damunt el roquissar de la mar i edificis de pèssim gust són el resultat de l'acció devastadora d'un quants, amb pocs escrúpols però molts d'interessos per enmig. Sembla gairebé una venjança d'aquests urbanitzadors i especuladors davant el que no pogueren fer, ells o uns altres, amb la Dragonera que, just a l'enfront, també sorpresa i desconcertada, contempla la feta.

Mentre uns ens diran que tot això s'ha realitzat dins la legalitat d'un Pla General, la teba modificació del qual des de fa mesos queda cada vegada "sobre la mesa" dels Plens del Consistori, i altres esgrimeixen allò de que Andratx viu gràcies a la construcció i el turisme, el fet, trist i penós, no és altre que aquest: Sant Elm es troba avui sota les arpes de les excavadores i el ciment armat.

El que fins fa poc era un lloc tranquil i hermós és ara la nova (encara que no la darrera) víctima de l'especulació i l'urbanisme més irracional que, en nom del "progrés" (i les "divises" sobretot) patim a Mallorca des de, fa tant de temps.

PERICO

notícies

Resolta la crisis del Centre

Cultural de S'Arracó.

Després d'haver realitzat tres assemblees generals, el 28 de març, prengué possessió la nova Junta Directiva, que estarà presidida per el mateix president D.Joan Vich Flexas, qui d'acord amb els estatuts vigents cesarà pel setembre de 1987, els restants membre són:

Vicepresident: Miquel Alemany Gelabert.

Secretari: Matias Flexas Juan.

Tresorer: Bartomeu Puig Juan

Vocals: Federico Curto Blasco

Miguel Ocaña Alemany

Josep Grau Capó

Pedro Flexas Flexas

Miquel Pons Juan

Pedro Pujol Castell

Juan A. Vicens Reus

Creim que ha estat una solució positiva, ja que una directiva plena d'il.lusió i joventut pot satisfer les esperances dels socis.

Per altre part quedà ben manifest l'agraïment de l'entitat cap els membres cesants ja que la seva dedicació, bona voluntat i treball en favor del Centre Cultural s'ha deixat sentir al llarg del temps en que han ocupat el càrreg.

F E R C O R D A

Dins la garriga hi creix una planta que és i ha estat utilitzada per la fabricació del material i l'utilitatge domèstic resolvent, així, molts de problemes que per corents pareixen inexistents pero que si no es poden, resoldre són una muntanya. Així aquest material ens soluciona la corda d'us domèstic als cadirers els ajuda a cordar cadires etc. Enn referim al fort i humil garballó.

La feina d'anar a cercar, tallar i preparar el garballó per la seva utilització era llarga i laboriosa ja que el procés era necessari que acabàs per poder destinar la matèria prima a l'us més adequat. El garballó s'anava a cercar dins la garriga i una volta tallats i recollits es deixaven aixugar al sol perque la palma tornàs blanca, però havien de tenir cura, ja que una pluja inoportuna podia tacar les palmes i aquestes és venien a millor preu si no estaven tacades. Després es seleccionaven els millors per a la venda, que no sempre era rentable ja que per un kilo es necessitava fer molta feina degut al baix preu del garballó.

El servei domèstic del garballó abarcava les senalles de diferents formes i tamanys, segons l'ús a que foren destinades, desde el transport de carregament a damunt bèsties (beasses), els capell per fer feina al sol, les graneres, les graneretes per embranquinar, els ventadors de foc... Però la feina més entretenguda i que reunia més gent mentres es feia era la de la corda.

A les vetlades es reunien les al.lotes per fer-la. La feina es feia quasi sense adonar-se'n ja que mentres es realitzaven amb els dits els moviments d'una manera mecànica, es feia tertulia, es reia i s'aprofitava per aclarir les darreres noves que s'havien produït al poble. També era el moment en que els joves aprofitaven per anar a fer qualche vetlada (com més sovint millor) allà

on els interessava més per tal de veure l'al.lota que els hi agradava. D'aquesta manera es feia una feina que si bé no era gaire rentable, ja que la corda se venia i el seu preu no era molt elevat, si era molt entretenguda per tots els que la realitzaven i, també per els qui amb la seva companyia l'alegraven.

L'entrunyellat del garballó era per a les mans infantils un poc complicat però amb un poc de paciència i voluntat, poc a poc es feia familiar i anava adquirint perfecció encara que moltes vegades les mans infantils ho fessin com a joc.

Per aquest temps, també es feien les palmes que el diumenge de Rams es beneïen i es duïen a la processó. Aquestes palmes eren de fasser i el procediment per esblanqueirles era similar al del garballó: amb sol i sofre. Els entrunyellats que les adornaven i estaven fets amb una paciència que just les monges del poble tenien per preparar-les i satisfer la demanda que es produïa el diumenge de Rams

S'ALÈRGIA

En aquest número xerrarem de s'alèrgia, ja que molta gent ens ha consultat sobre aquesta afecció que és molt pròpia d'aquest temps. QUE ÉS S'ALÈRGIA?

Dir-ho amb quatre paraules és més complicat del que pareix, perquè per explicar-ho ets investigadors han hagut d'escriure llibres i més llibres. Breument podem dir que és una reacció deguda a s'entrada en es nostro cos d'una substància que produeix una reacció d'allò que vulgarment anomenam com a "defenses"; si aquesta reacció és massa augmentada, ens trobam davant d'un malalt alèrgic, produint-se en ell es coneguts símptomes, a vegades tan intensos que poden acabar amb sa vida d'es malalt. Aquestes reaccions poden ser de quatre tipus, però això ja és filar massa prim.

QUINES SUBSTÀNCIES SOLEN DONAR ALÈRGIA?

Es productes que produeixen amb més freqüència alèrgia de tipus respiratori són es polen de plantes, com per exemple oliveres, cotó, ricí, lli, ambrossia i ferràs o ferratge. També sa pols que hi ha a ses cases, degut a que conté restes d'un tipus d'aranyó que no podem veure a simple vista anomenat Dermatophagoides i que s'alimenta de ses escates o caspa que se desprenen de sa nostra pell. També s'alèrgia pot ser causada per productes animals com per exemple i bastant frequent es moixos, degut a sa descamació de sa seva pell. Es risc de tenir alèrgia a animals o a n'es seus productes augmenta a mesura que se prolonga es contacte amb ells. Quant més temps fa que se viu amb ells, més probabilitats hi ha de tenir alèrgia.

Per si ses coses no eran prou complicades, hi ha productes alimentaris que poden causar alèrgia, es més comuns són: ses fresses, es plàtans, es xocolate, llet, ous, anous, peix, tomàtiques i cereals. També colorants artificials (tartracina) que se posen en es gelats i pastels, conservants (àcid benzoic) que el duen certes conserves, poden donar-ne. Es antibiòtics i altres medicaments també poden ser causants d'alèrgia.

Existeix també s'alèrgia per contacte, que poden produir certs metalls com es níquel, prova d'això és. es cas de senyores que no poden dur recades, pulseres o anells, perquè han perdut es bany d'or que duen i entra en contacte amb sa pell un altre metal. Productes cosmètics, llapis de llavis, colònies, etc, també la poden produir.

QUINS SÍMPTOMES DONA?

Si s'alergen (o substància que produeix s'alèrgia) és inhalat dona símptomes respiratoris com a moc, atxems, ulls plorosos, pessigolles en es nas i paladar i de vegades mal d'orelles. Si s'alergen es ingerit o el tocam pot produir símptomes digestius i favés si se trata d'es primer i alteracions cutànies es segon. Si són injectats, com verins d'abelles o medicaments, poden produir reaccions mortals.

COM SE TRACTA?

Primer de tot, evitant estar exposat en es productes que produeixen alèrgia, si això no basta o no pot ser, en certs casos se pot conseguir sa curació injectant repetidament davall sa pell, es producte que causa s'alèrgia a dosis cada vegada més altes. Si no és suficient o no pot ser, se dona un tractament mèdic mitjantçant antihistaminics i corticoides. Fins i tot si això no basta, hi ha per certs casos de rinitis alèrgica un tractament quirúrgic.

Si després de lletgir això vos ne donau de que teniu alèrgia aquesta temporada de s'any, no vos preocupeu, teniu alèrgia primaveral.

TOPÒNIMS DE S'ARRACÓ

Fent un inventari dels topònims de S'Arracó, veiem que el que més predomina són els llocs que paquen el nom del propietari, tant masculí: ca N'Andreu, can Biel, can Tomàs, can Damià, can Mateu, can Marc, can Jordi, can Vicenç, can Ramón, can Jesús, can Bernardí, can Xesc, can Damas, son Guiem, son Nadal, son Joan, son Benet, can Melción; encara que aquests mateixos noms s'han "feminitzat": ca na Pau, ca na Lluca; com a femení: ca na Felipa, ca na Rafela, ca na Ramona, ca na Rosa, ca na Clara; també n'hi ha de "masculinitzats": can Bet, can Pereta, can Martina, can Maria. També hi ha diminutius: can Marcó, can Dametes, can Gasparó, ca na Marcona, can Gasparona, can Marquet. I també indica una categoria social adquirida o deguda a l'edat: ca madó Esperança, ca mestre Marc, ca mestre Mateu, ca madó Aina, ca madó Elionoreta.

També són molt corrents els llinatges: can Morell, ca sa Morelleta, son Castell, ca na Molines, can Salvà, ca na Comes, can Salom, son Vich, can Coves, ca n'Eulandis-deformació d'Orlandis-, can Massana, son Verí, can Borrás, ca ses Graus, can Sampol, son Simó, can Seguina, son Tió, can Tiona, can Baltar. També aquí ens trobam la inversió del gènere d'aquests llinatges segons fos home o dona.

Abunden així mateix la unió de nom+nom: ca madó Bet Maria, can Macià Andreu, can Macià Marc, can Pere Joanó, can Pere Jeroni, ca na Pere Jordi, can Pere Damas. I la unió de nom+llinatge: can Pere Castell, can Toni Tomàs, can Marc Bordoi.

Apart de les cases païrals hi ha molts d'indrets a la comarca arraconera que duen el nom dels seus propietaris: es pou de ca na Rosa, sa serra de son Nadal, es penyal de'n Ric, s'era de'n Toni, es pou de'n Damas, es plà de'n Moner, es serral de'n Bolei, s'era de can Rodella, es puig de'n Farineta, s'avenc de'n Matinada,

Llocs amb noms de feines característiques o oficis: es tavernó, sa teulera, es molins, cas forner, can Macià pagés, can cabrera, ca sa molinera, can ferrer, son fuster, ca ses monges, cas barrater, els calafats, cas carboner, ca madó fustera, ca s'escolà, ca n'escolana, can monjo, cas botoner, ca na frareta, can taler-deformació de talaier-el qui observa desde una talaia-Tres d'aquests oficis són molt recents emperò ja han pres carta de naturalesa pròpia: cas carter, es telèfon,-la casa on s, hi va instal·lar el primer aparell telefònic i s'estany.

Llocs ben definits per característiques naturals o de situació: sa font des bosc, sa font d'amunt, es pont de sa capella, s'aigua de sa paret, es puig, sa plana, ses planes, ses rotes, s'estret, es pujol, es rajet, ses gorguetes, es salt de son Guiem, es pont, sa clota, sa tenassa, es serral, sa s'nia, sa creu-que té dues interpretacions, si a tal lloc hi havia una creu de tipus religiós, o per si era un entreforc, un parell de camins, sa volta, es cantó, es dau, sa creu des campàs, es cós petit, can garriga-encara que podria esser nom de llinatge-, ca na putxa, can serral, ca na clota, ca na putxa-femení de puig, es través, es carrer nou, sa plaça, sa societat-lloc on hi tingué la seu una societat cultural arraconera davers els anys vint,-sa pedra des frare, es puig de sa fura, can tallo-castellanització de tall, encletxa entre roques-, sa penya des corb.

Llocs amb característiques de les persones: can Joan gran, cas roig Maria, can Biel blanc,

(ve de la plana anterior)
ca na verda, cas roig de s'escaleta, can prim, ca na prima, can Toni prim, ca la reina, can nou, can Macià nou, can vell, can ric, can cosí, ca na rica, cas xic-petit-, can corredor, la bona-nova, can raconer, can polit, can curt, ca na curta, can noviet.

També hi ha noms de cultius o fruits: can xirimoi, ca na pomi-ssó, sa pastenaga, sa vinya, can guixa.

Augmentatius: es campàs, es castellàs, can vinyota, can casotes.

I per contra diminutius: can pelleta, s'escudelló, can farineta can torretes, ca na torretes, can Gaspar torretes, ses covetes, s'escaleta, sa torreta, es torrelló, sa cometa, es collet, can vileta, can Viguet-que segurament és un diminutiu deformat del llinatge Vich.

Relatius als doblers: can diner, ca na plata.

Llocs amb noms de fenòmens atmosfèrics: can' matinada, sa coma des vent, can glaçat-gelat- can bac-part d'una muntanya o una vall on toca poc o gens el sol.

Actes: cas tix-referit al verb teixir, can bolei-boleiar (fer donar un o més toms enlaire), can britlo-deformació tal vegada de bitlo-, bit-lo bit-lo, acte de pagar tot seguit-.

Llocs amb relacions animaleres: ca na fura-animal emprat per

caçar conills, es tallarol-nom d'aucell, sa caseta de ses gallines ca sa vadella, cas xericà-del verb xericar, cridar els aucells petits.

Altres noms indiquen la procedència dels seus habitants: can corso-que és de Córsega, can d'Évora-de la ciutat portuguesa, can vileta-tal volta té relació amb el lloc prop de Ciutat, Sa Vileta.

Altres topònims tenen que veure amb objectes i coses: can rodella, escut redó, o deformació de rose-lla, flor. Can pitxon-deformació castellanitzada de pitxó, nom que té dues acepcions, i que els propietaris no han sabut quin era el més escaient, a). embut per beure vi a la taverna, b). varietat de copinya de la mar. Can tango, nom de ball. Ca na cera, can saca, son cortell, que també té dues acepcions: a). espai que tanca els diferents cossos d'un edifici que pot tenir una casa, b). edifici destinat a habitatge de soldats.

Tots aquests noms han estat cercats al diccionari de'n Moll. Agrairiem qui en sabés més que ens ho fes a saber, perquè pensam que tal volta ens n'hagi passat per mal·la qualcún.

Un altre dia ens encarregarem dels topònims santelmers.

LO COC DE S'ARRACÓ

SES PANADES DE XOT (ve de la plana 11)

com panades volgueu; pensau a deixar pasta per tapar ses panades.

Enferinolar sa taula per fer-hi damunt bolles dels trossos de pasta i llavors donar-los forma de caps rodona, de parets fines. Omplir-les de carn amb dos trossets de xulla i sobrassada. Fer ses tapadores amb un poquet de pasta i afegir-la a la panada pegant pessigades.

Untar una llauna amb oli i es talla paper, millor si és d'estrasa, i es posa cada panada a la llauna damunt un paper. Després es posen al forn durant vinticinco minuts procurant que el forn estigui ben calent abans de posar la llauna. Poden conservar-se cinc dies fora de sa gelera Quan les panades fan fils és que ja no són bones i hi ha perill de intoxicació. Ah! Bon profit!

MOVIMENT DEMOGRÀFIC

NAIXEMENTS

Febrer:

Joan Pujol Simó
Carolina Jofre Moll
Pere Josep Tugores Sotos
Isabel Moragues Bonet

Març:

Sebastià Morell Prados
Margalida Manera Ferrer

Maria Serrano Pujol
Guillem Beltran Pujol
Ljuba Luisa Lassala Verspyck

DEFUNCIONS

Febrer: Març
Joan Pieras Pujol
Maria Massot Vidal

Febrer:
Felix Rocke i Emile René Theophile

ADAPTACIÓ A L'ARIDESA

Estam envoltats de plantes ben curioses que apreciam poc per llur abundància. Si les miram d'aprop, amb uns altres ulls, i les oloram, descobrirem tot un món nou, ple de solucions ben enginyoses per un problema acuciant al nostre entorn: la manca d'aigua.

Respostes al poderós enemic, l'aridesa, són desde el tamany no gaire gros dels nostres arbres la permanència de les fulles (sempre petites i lluentes o peludes) a la abundància d'essències i reïnes.

Si anam a fer una volta per la garriga veurem que una de les plantes més abundants és el ciprell amb les seves flors seques. És un bon exemple per apreciar el que he dit abans: les fulles semblen quasi de pí, tenen els marges enrodillats cap avall fins a tocar-se per evitar la transpiració. El fet de que l'arboçera, que és de la mateixa família, tengui les fulles "normals" limita la seva localització a llocs una mica frescs, sovint a la cara nord dels pujols i així i tot les fulles les té dures i encerades.

Una altra planta ben vistosa en aquest temps per les seves flors rosades és l'estèpa blanca, també dita d'escurar, ja que per això s'emprava fins fa poc entre la gent del camp. Doncs aquesta, en ves de reduir la seva superfície foliar o endurir-la, ha optat per tenir-la blana i peluda. La pilositat manté l'humitat sobre les fulles i en temps molt calorós, quan no valen remeis, les panseig i queda com a dormida, en semirescència que divenen els botànics.

Més dràstica és la decisió de les esparragueres, la ginesta i altres, fer desaparèixer totalment les fulles i així poen viure a llocs ben aixuts.

La relació entre les essències i la manca d'aigua és un poc més alambicada. Si manca aigua la planta creix poc i amb molt d'esforç, cal fer front a la voracitat dels herbívors, sempre afamegats perquè l'herba és poca, i aqueta és la missió de les essències de tantes i tantes plantes: farigola, romaní.

senyorida... i també passa el mateix amb el suc blanc de les lletreres.

"un paissatge perennifoli, dominat per arbres i arbuts de fulla fosca, dura i petita, sovint espinosos o carregats d'essències, poc variable al llarg de l'any, eixut, sever..." Així defineix el nostre paissatge vegetal el botànic R. Folch, és difícil fer-ho millor.

sa recepta

PANADES DE XOT

Una especialitat culinària que s'ha feta molt típica de les festes de Pasqua son les panades, sobre tot les de xot. És un menjar molt antic que havem rebut dels jueus. S'Arxiduc escrivia en el "Die Balearen" que era un menjar molt apreciat per totes ses classes socials, inclús per els pagesos (desconeixia que era propiament un menjar pagès?). Resulta curiós però cada família tenia la seva recepta -encara ara avui això es conserva-. N'ALÍ us ofereix una recepta més per si les voleu tastar d'aquesta manera però pensau que és molt important conservar la pròpia cuina.

INGREDIENTS:

- 1 quilò de carn de braç de xot.
- 200 grams de sobrassada trossetjada
- 200 grams de xua trossetjada
- 500 grams de saïm
- sal i prebe bò
- 1 tassa d'oli d'oliva
- 4 vermells d'ou
- 1 tassa d'aigua
- farina fluixa, la que prengui la pasta.

PREPARACIÓ

Desossar la carn, rebetjar-la, secar-la i tallar-la a trossets, salpebrar, amb molt de prebebò. Afegir al plat els trossos de xulla i de sobrassada sens mesclar-ho, i tapar-ho amb un pedaç.

Posar dins un ribell l'oli, saïm i vermell d'ou per mesclar-ho. Afegir aigua i farina a poc poc i pastar durant 10 minuts per fer llavors tants de trossos (passa a la plana 9)

X I U - X I U

No todo ha sido triste en fútbol, los infantiles han recuperado a Gregorio Moreno como entrenador, pero lo malo realizado en los últimos meses ha dado al traste con el posible ascenso, pero lo dicho, al menos los jugadores están contentos.

*****

Los juveniles de la mano de Juan Forteza han salvado el escollo y cuando en principio tenían todos los números para el descenso, unos resultados bravamente luchados han dado un respiro y el equipo se halla totalmente salvado, esperemos que otro año no pasemos tanta pena los que seguimos fielmente a estos juveniles.

*****

Si hay que nombrar a algunos que merezcan un aplauso por su labor al frente de este equipo son Julian Santos y Felix Martín, dos directivos que han cargado con la labor de sacrificarse para estos jugadores juveniles.

*****

Otro equipo que está a punto de salvar la temporada son los alevines, tras una mala primera vuelta, otra segunda inmejorable. La labor de Mateo Mayans ha dado al fin sus frutos.

*****

Donde todo es alegría es en el basquet, se ha conseguido el ascenso de categoría lo que demuestra que se ha trabajado mucho y bien.

*****

Y es que este equipo está en plena forma y formado por una élite de jugadores que muchos otros equipos querrían para sí, ahora bien para la próxima temporada necesitaran de algunos refuerzos si no creemos que la categoría superior no sea algo superior.

*****

Quienes suenan y a base de bien son los aficionados de la peña baloncestista, quizás pasándose en alguna ocasión, pero siempre dando el máximo de apoyo al equipo.

*****

Los equipos base de este deporte de la canasta, tampoco lo han hecho nada mal, un tercer puesto en preinfantiles y un quinto en minibasquet ya lo firmarían otros grandes equipos. Vaya el aplauso para Guillermo Covas y Vicente Minyana, dos deportistas que se desvelan para enseñar a nuestros peques.

*****

Quien merece un gran homenaje es Antonio Lupiañez, su labor sorda en pro del atletismo y su continua entrega lo han llevado a metas inigualables en el atletismo balear. Su empate final en la lucha para el mejor deportista de Baleares con Juan Seguí y posterior derrota en la segunda vuelta hablan de por sí solo de lo que cuenta dentro del deporte balear.

JOFRE

EL C.P.S'ARRACÓ MANTEN CATEGORIES

Després de jugar-se la segona fase de la lliga "Provincial" l'equip de preferent del C.P.S'Arracó s'ha classificat en quart lloc, posició una mica delicada de cara a emprenda els play-off de descens a primera.

No obstant a la primera ronda de classificació dels plays-off a les pistes de Can Gaspar, on amb anterioritat havia perdut dues vegades, va treure la panxa de mal any i salvaren la categoria guanyant per 10 a 6, després d'una temporada molt irregular.

En segona categoria quasi es produí el miracle de obter per un dels dos primers llocs

que donaven opció de jugar els plays-off d'ascens, però per un solitari punt es classificà en tercer lloc abocat a jugar els plays-off de descens cosa que posava ses coses en difícil situació ja que dels quatre equips sols es podia salvar un, no obstant es jugaren dos partits un contra el Poniente amb el resultat final de 11 a 5 i contra el Son Gotleu guanyant per 10 a 6 logrant així salvar la categoria que en definitiva tampoc és un mal resultat. Ara el que importa és preparar amb il·lusió la propera temporada.

A LUCHAR HASTA EL FINAL

Cuando parecía que todo estaba prácticamente conseguido y que lo único que faltaba para conseguir era el hacerse con el título y con ello el ascenso automático, he aquí un desliz, léase inesperada derrota en casa contra el Recreativo la Victoria y de nuevo a sufrir para conseguir una plaza para luchar en la liguilla.

Ésta puede decirse que es la meta máxima a la que podemos aspirar y creo que sólo otra ecatombe como la citada puede dar al traste con dichas aspiraciones, para ello habrá que traerse dos puntos entre los partidos del Cultural y Ses Salines y luego no fallar en el postrer partido frente al Llosetense en casa y que será sin duda alguna un partido a cara de perro, o sea que de seis puntos necesitamos cuatro para entrar en la liguilla de ascenso.

Pero a lo que íbamos, el Andratx pudo soñar y lo tuvo al alcance de la mano con el ascenso automático, dependía de sus propios resultados y haciendo un ligero cálculo no parecía tan difícil, pero otra aciaga tarde, rememorando otra de hace tres años frente al C.A.D.E. Peguera, todas las ilusiones se fueron por el suelo, si el Andraitx ha perdido el ascenso y la primera plaza ha sido por sus propios méritos y no puede señalarse a posibles contrarios, este ha estado una

vez más en casa y señalamos con ello a unos jugadores que por su veteranía no debían tropezar en la misma piedra.

Tampoco hay que achacarlo todo a este último desliz, el Andraitx había realizado una gran segunda vuelta, sino que que el fallo vino en la primera en la que se perdieron unos puntos que nunca debieron irse, ya que se terminó dicha primera vuelta con leves aspiraciones, las victorias continuadas que han venido ultimamente no nos han dejado ver que el ritmo se podía romper en cualquier momento, pero con un bagaje mejor en la primera fase ahora la ventaja no habría sido tan corta, de ahí que ahora todo son lamentos y cábalas sobre lo que puede suceder.

Uno siempre tiene que confiar en la suerte y en un postrer esfuerzo de los jugadores, que sin duda habrán sido los más afectados, al menos algunos que si, podemos dar constancia de ello, darán el do de pecho y conseguirán la meta que este año todos nos habíamos propuesto y que creo que hay equipo y plantilla para ello, la afición no podría aguantar otro palo.

El equipo tiene necesidad de subir, a tercera más por la afición que por los propios jugadores.

¿Lograremos este año el ascenso? JOFRE

X I U - X I U

Dicen que no hay que frente al Rtvo. Hace unos días estábamos sin dos, sino la Victoria, quien mos obtimistas, hoy que se lo pregunten perdió fuimos nosotros estamos pesimistas, a algunos de los Aunque a veces el hay que ver lo que nuestros que ya estu más perfecto de los cambia el mal plantea- vieron en aquel primer escribanos hace a miento de un partido desastre de hace veces un borrón. o la mala realización

tres años frente al CADE, lo que no estuvo a la altura de lo expuesto en la debe suceder es que de otras ocasiones, pizarra. ¿De quién es la culpa? Para clasifi- no haya dos sin tres, en partidos con menos puntos, tenemos dos carse necesitan cuatro sino arreglados vamos. interés no han faltado desplazamientos y el

****
No se entiende los cohetes y la Llosetense en casa que algunos de nues- charanga de Ca'l que vendrá a proclamarse campeón a lo grande. veltros veteranos se Tio, esta vez no se ¿Qué pasará? de momento vuelvan como un flan notó su presencia, no lo sabemos, por en diferentes circuns- se olerían el desagui- nuestra parte deseamos tancias, ya que no sado. lo mejor para el club. hay que olvidar que ****

CANÇONS PER FADRINS I FADRINES

En peu de bona doctrina
vaig a dar explicació
qual és qui té més valor
un fradí o sa fradina
es meu cap se determina
a dar contestació.

En el mon una fradina
es sa mare del torment
que se veu molt clarament
molts de pics causa ruina
com ella se determina
fa perdre es coneixement.

Déu sap ses cases que hi ha
en el mon desgraciades
per algunes mal pensades
a s'homo volen tentar
i el fan enamorar
igual de desesperades.

Quan està enamorat
de ca-seva vol fugir.
i se tira a destruir
ló que tenen avançat
se queda un desgraciat
fins a s'hora del morir.

Fradins alerta heu d'estar
n'hi ha de tota manera
qualque mare baladrera
"hasta" genres cercarà
i sa filla portarà
a sa mala carretera.

Fradí viu espabilat
miret amb so festetjar
que llavors cura no hi ha
quan un està enfangat
tant a fora com Ciutat
per tot en perill està.

Mirau que costa un fradí
quanta pena i turment
i per un mal pensament
se tira a un mal camí
i s'ha de veure a la fi
retut com un innocent

Es temps que doblers tindrà
un fradí és apreciat
però quan ho té acabat
llavors muden de pensar
i el procuren deixar
com un ocellet plomat.

Mirau sa perdició
que té s'homo enamorat
és igual que un cà fermat
en es garrot d'un pastor
no té altre intenció
més que amb ella ha resultat.

Fradins espavilau-vos
alerta amb so festetjar
no vos volgueu atracar

a aquest punt perillós
que llavors en enganxar-vos
no vos volen amollar.

Abans recta heu de mirar
lo que's pugue pervenir
que llavors en esser-hi
un jove és mal d'apartar
i se posa a "pelear"
amb satanàs, a la fi.

Algun està entresentit
si és pura veritat
el paper que som dictat
tosirà si està ferit
n'hi ha algun d'entristit
si aquest fet li ha passat.

Si la jove no vos agrada
quan anau a festetjar
tot d'una tornau girar
i deixau-la descansada
sortiu-ne d'una vegada
que molt millor vos anirà.

Un fradí ben educat
no anirà amb traició
i voldrà enlaçar s'amor
a un punt mal ensenyat
se fa un desgraciat
ple de pena i tristor.

Fradinet qualque vegada
es paper has de mirar
si te poses a festetjar
lo primer mira a sa mare
i la jove desiara
abans de paraula dar

Si és un treballador
li val més el treballar
i un racó avançar
per quan ve s'ocasió
poder-se casar amb honor
i cap escandol donar.

Voldria fos dispensat
si cap falta hi heu trobada
és una idea formada
d'un cego que ha cabilat
lo que era el mon enganat
d'una femella esburbada.

Des poble de Santanyí
som jo en Pere Vidal
perdonau si he fet mal
de s'escrit que hi ha aquí
que en lo que pugue servir
seré un criat leial.

Aquestes gloses eren cantades
pels carrers dels pobles per
recaptar l'almoina ja que, com
en aquest cas, les cantaven
o invàlids o cecs. També les
editaveni eren el seu petit
negoci. Vegem les dedicades
ales fadrines contra els fadrins.

Som un jove divertit
que m'he de passetjar
p'es meu sustent guanyar
amb so meu cor entristit
perque ni gran ni petit
es sol he pogut mirar.

Jo pes cap me som passat
unes idèes molt fines
de defensar ses fradines
si tenen mal estimat
es sermó estarà anotat
per ses velles i ses nines.

Fradineta has de mirar
amb qui poses s'amor
si és vago o jugador
es portal li pots tancar
i no el deixis atracar
a ca-teva fe el favor.

Hi ha algun estimat
qui ha perdut sa temor
va vestit com un senyor
amb so "trage" manllevat
pes dit un anell dorat
moltés de pics sense, un velló.

Fradina jo parl leial
no som cap falsificat
lo que dic sa veritat
que val més un menestral
que sap guanyar es jornal
que un jugador ben mudat.

Val més un treballador
que sia ben encertat
que un senyor cap esflorat
amb una possessió
o si no observau-ho
i veureu sa claretat.

Quantes n'hi ha de casades
que ara el seny los ha entrat
i perque el veien mudat
han romases enganades
i viven desesperades
sense gens de llibertat.

un que està avesat
a passetjar pes carrer
i es pobre és que no té
es seu seny ben encertat
i duu es vulgo enganat
perque fa un fals paper.

Estaràs ben descansada
amb un bon treballador
no et farà patir dolor
així viuràs regalada
val més sa pau encertada
que un torero mig senyor.

Un casament encertat
en el mon és lo millor
amb un petit roegó
sempre hi ha tranquil·litat
i fan si és desbaratat
molt més renou que un també.

No ei vulgues faroler
ni cap "torero" pintat
que val més un acertat
en que sigui jornalier
que no un d'aquests que té
el seu cap mal inclinat

Joveneta miratí
en començar a festetjar
val més un any de penar
que no prende un mal camí
perque si no ho fas així
llavors de tu es pagarà

Mares de filles honrades
es paper heu d'escoltar
i vos heu de subjectar
a ses paraules mapades
que sereu desgraciades
si en voleu despreciar

Hi ha molts de caçadors
caçant en tot armament
per això amb coneixement
joves espabilau-vos
que ho passareu horrorós
no creure aquest argument.

Som cego no som passat
jo mai aquest camí
però em basta sentir
s'exemple que m'han contat
i podeu creure un criat
que de gust vos vol servir.

A tots vos deman perdó
germans si vós som faltat
deman una caritat
per s'alimentació
perque Déu nostre Senyor
de sa vista m'ha privat.

Jo quan estio descansat
componc alguna cançó
i la seva explicació
és tot lo que m'han contat
que el mon s'ha abandonat
que tenc sentiment major.

Fradinetes feis bondat
fradins usau lo decent
servau es coneixement
ja que mig ha trebucat
perque veig que sa maldat
mos supera amargament.

Sabreu que en Pedro Vidal
des poble de Santanyí
en bon gust vos vol servir
germans meus a cada qual
i com a noble i leial
podreu dispondre de mi.

B.P.C.